

nr 55

skrypty belfra

Dolnośląski Ośrodek
Doskonalenia
Nauczycieli
we Wrocławiu
Filie w Jeleniej
Górze, Legnicy,
Wałbrzychu

Marta Walczak-Kałużka

**Zadania i rola edukacji regionalnej
w kształtowaniu patriotyzmu wśród młodzieży
na przykładzie jednej z dolnośląskich szkół
podstawowych**

I. Zadania i rola edukacji regionalnej w dzisiejszych czasach

Regionalizm i edukacja regionalna są pojęciami dosyć młodymi. Ich początków w zadaniach oświatowych w Polsce można doszukiwać się dopiero po upadku komunizmu. W czasach komunizmu aparat partyjny akceptował bowiem jedynie kulturalne oblicze poszczególnych obszarów kraju, redukując różnorodność do warstwy folklorystycznej. Tutaj o sobie dawał znać wszechobecny centralizm państwa, który nie dopuszczał do głosu regionalizmu, ponieważ był on przejawem samorządności, która w czasach PRL-u nie miała prawa istnieć.¹ Pojęcie regionalizmu pojawia się więc dopiero w wolnej Polsce. Dziennik Ustaw nr 14 z 1999 roku wyraźnie precyzuje zadania szkoły i cele kształcenia w zakresie edukacji regionalnej. Należą do nich:

- rozwijanie wiedzy o kulturze własnego regionu i jej związkach z kulturą narodową;
- ugruntowanie poczucia tożsamości narodowej poprzez rozwój tożsamości regionalnej;
- rozwijanie wiedzy o historii regionu w powiązaniu z tradycją własnej rodziny;²

W preambule podstawy programowej MEN z 2017 r. znalazły się zapisy wskazujące na uwzględnienie edukacji regionalnej w wychowaniu dzieci i młodzieży, takie jak:

- wprowadzenie uczniów w świat wartości, w tym ofiarności, współpracy, solidarności, altruizmu, patriotyzmu i szacunku dla tradycji, wskazywanie wzorców postępowania i budowanie relacji społecznych, sprzyjających bezpiecznemu rozwojowi ucznia (rodzina, przyjaciele);
- wzmacnianie poczucia tożsamości indywidualnej, kulturowej, narodowej, regionalnej i etnicznej;
- kształtowanie postawy otwartości wobec świata i innych ludzi, aktywności w życiu społecznym oraz odpowiedzialności za zbiorowość;
- ukierunkowanie ucznia ku wartościom.³

Obecnie istnieje obowiązek wprowadzania uczniów w historię, tradycję i kulturę regionu dla budowania ich więzi z „małą ojczyzną” oraz przygotowania pokolenia młodych ludzi do bycia pełnoprawnymi i pełnowartościowymi członkami społeczeństwa.⁴ Cóż zatem współcześnie kryje się pod pojęciem edukacji regionalnej? Ł. Staniczek pisze, że „o edukacji regionalnej możemy mówić jako o zintegrowanym procesie kształtującym i stabilizującym postawy wobec dziedzictwa przeszłości i problemów współczesnych własnego regionu, mającym na celu:

- pomóc w świadomym określaniu własnej tożsamości;
- wskazać drogę odnalezienia swojego miejsca i teraz, i w przyszłości;
- a także przyczynić się do zachowania ciągłości kultury i włączania jej do kultury europejskiej.”⁵

W procesie dydaktyczno-wychowawczym głównym celem edukacji regionalnej jest przede wszystkim rozwijanie w uczniu poczucia własnej tożsamości regionalnej, a tym samym kształtowanie postawy zaangażowania w sprawy własnego środowiska i „autentycznego otwarcia się na inne społeczności i kultury.”

Wymienione cele wydają się całkowicie odpowiadać potrzebom dzisiejszego kształcenia obywatelskiego, którego głównym elementem jest angażowanie się

1 W. Książek, Fragment wystąpienia podczas inauguracji Podyplomowych Studiów Kwalifikacyjnych Pedagogiczno-Metodycznych Nauczania Języka Kaszubskiego, Uniwersytet Gdański 13. 01. 2001 r.

2 Edukacja Regionalna. Dziedzictwo kulturowe w zreformowanej szkole. Materiały dla nauczycieli, pod red. S. Bednarka, Wrocław 1999, s. 9

3 Załącznik nr 2 do Rozporządzenia MEN z dnia 14 lutego 2017 r. w sprawie podstawy programowej wychowania przedszkolnego oraz podstawy programowej kształcenia ogólnego dla szkoły podstawowej...

4 H. Samsonowicz, O większej i małej ojczyźnie [w:] Tożsamość narodowa a ruch regionalny w Polsce, pod red. A. Kociszewskiego, A.J. Omelaniuk, K. Orzechowskiego, Ciechanów 1998, s. 61.

5 Ł. Staniczek, Koncepcja edukacji regionalnej na Śląsku. Szkic niektórych problemów (w:) Edukacja regionalna na Śląsku. Od tradycji do nowoczesności, Katowice 1996, s. 48.

w działania na rzecz dobra ogółu, inicjowanie akcji prospołecznych, ale także budowanie postawy szacunku dla dorobku przeszłych pokoleń, niezależnie od narodowości, przekonań religijnych i historii. Dzisiejszy świat pokazuje nam bowiem, jak ważna jest umiejętność tworzenia wspólnoty, ponad podziałami z przeszłości i trudnymi momentami historycznymi.

Z drugiej strony nie da się kreować postawy szacunku do przeszłości, bez uwzględnienia wszystkich jej odston. Widać to najlepiej na przykładzie Dolnego Śląska, stanowiącego obszar pogranicza wielokrotnie zmieniającego na przestrzeni dziejów swoją przynależność państwową. Współcześnie nie używa się już tak popularnego w czasach powojennych określenia „powrót Śląska do macierzy”, sugerującego, że wraz z postanowieniami jałtańskimi dokonał się akt sprawiedliwości dziejowej, wyrrywający prastare piastowskie ziemie z rąk niemieckich. Wskazuje się natomiast, że w wyniku zmian politycznych nastąpiła zmiana granic państwowych, skutkująca m.in. włączeniem do Polski Dolnego Śląska, a w konsekwencji – całkowitą wymianą ludności na tym obszarze. Narracja ta, w odróżnieniu od powojennej, pozbawiona jest negatywnych emocji, sugerujących odwet za doznane krzywdy. W dzisiejszej historiografii Dolnego Śląska bez problemu odnotowuje się zasługi wielkich uczonych, pisarzy, czy innych sławnych ludzi pochodzenia niemieckiego. Na uwagę zasługują chociażby noblista w dziedzinie literatury Gerhard Hauptmann, założyciel uzdrowiska w Sokołowsku dr Herman Brehmer, czy wrocławski księgarz Jan Jakub Korn. Przybywa także biografii sławnych kobiet, co jest o tyle istotne, że do niedawna ich rola w dziejach bywała przemilczana lub zaledwie wzmiankowana przy okazji wydarzeń historycznych. Do niezwykle ciekawych postaci regionu należą: astronomka ze Świdnicy Maria Cunitz, księżna Fryderyka von Reden, która wstawiła się sprowadzeniem do Karpacza świątyni Wang oraz znana z działalności filantropijnej pani na Książu i Pszczynie księżna Daisy von Pless.

Jednak Dolny Śląsk to nie tylko bajkowe pałacyki i wspaniałe zamki, czy też niesamowite historie, przyprawiające o dreszczyk emocji, jak chociażby stworzona przez Mary Shelley opowieść o doktorze Frankensteinie, która prowadzi nas do Ząbkowic Śląskich. To region, przez który przetaczały się rozmaite konflikty, zbierające obfite żniwo śmierci, jak chociażby wojna 30-letnia, czy wojna 7-letnia. To również miejsce kaźni tysięcy ludzi, drążących z polecenia nazistów labirynty podziemnych hal i korytarzy, stanowiących do dzisiaj jedną z największych zagadek II wojny światowej.

Realizując zagadnienia edukacji regionalnej na obszarze Dolnego Śląska nie sposób pominąć żadnego z tych tematów. Rolą nauczyciela jest jednak takie ukształtowanie procesu nauczania, aby negatywne emocje, w naturalny sposób odzwierciedlające empatię dla krzywdy i niedoli ludzkiej, nie postawiły młodego pokolenia w opozycji do budowania dobrych relacji z naszymi zachodnimi sąsiadami. Zadaniem historii jest bowiem ukazywać prawdę po to, aby w przyszłości – w imię zasady „Historia vitae magistra est” – unikać powtórzenia tych samych błędów. Doskonale spuentował to książę Bolko von Pless, wnuk ostatnich właścicieli zamku Książ, znany jako wielki przyjaciel Polski i Polaków. Zapytany o to, czy chciałby odzyskać dawne posiadłości Hochbergów odrzekł, że nie. Uznaje bowiem winę Niemców zarówno za wywołanie wojny, jak i fakt, iż wiele narodów, w tym naród polski, doznało ogromnej krzywdy ze strony systemu nazistowskiego. Jak podkreśla książę równie ważne jest jednak patrzenie w przyszłość, a wspólne dziedzictwo kulturowe Polaków i Niemców na Dolnym Śląsku stanowi pomost, na którym można budować wspólne porozumienie⁶.

Na ile jest to możliwe, pokazują nam współczesne relacje polsko-ukraińskie. Pomimo niezwykle trudnej historii i wielu bolesnych faktów z przeszłości, Pola-

6 <https://www.dw.com/pl/na-dworze-ksi%C4%99%C5%BCnej-daisy-zamek-ksi%C4%85%C5%BC-szuka-potomk%C3%B3w-dawnej-s%C5%82u%C5%BCby/a-62037068>

cy wspierają od 2014 roku dążenia Ukrainy do demokratyzacji ustroju, a dzisiaj, w dobie otwartego konfliktu z Rosją, okazują wielokierunkową pomoc. To, co zachwyciło zagraniczne media od początku wojny, to nie tyle działania na szczeblu centralnym, jakkolwiek również doceniane, ale przede wszystkim oddolny ruch społeczny, wskazujący na nową jakość w postrzeganiu relacji sąsiedzkich przez współczesnych Polaków.

II. Edukacja regionalna a patriotyzm na przykładzie własnych doświadczeń zdobytych podczas pracy w wałbrzyskiej szkole podstawowej

Jednym z najważniejszych zadań edukacji regionalnej jest obowiązek budowania związków z „małą ojczyzną” głównie poprzez pryzmat jej wielokulturowości. Takie podejście pozwala niewątpliwie na kształtowanie wśród uczniów postawy tolerancji i otwarcia na otaczającą nas różnorodność. Czy jednak powyższe zadania edukacji regionalnej sprawiają, że będzie ona wpływała również na kreowanie wśród młodzieży patriotyzmu?

Próbując odpowiedzieć na to pytanie, należy najpierw zastanowić się, czym dla młodych ludzi dzisiaj jest patriotyzm i czy jest dla nich ważny. Na pierwszy rzut oka wydaje się, że niekoniecznie. Współczesny model życia, oparty na konsumpcjonizmie, pogoni za pieniądzem, promujący kosmopolityzm, który przebija z mediów społecznościowych i popularnych stron internetowych, nie przewiduje raczej miejsca na tego typu postawy. W dzisiejszym świecie dotychczasowe autorytety są zastępowane postaciami youtuberów, tiktokerów, imponujących nie tylko popularnością, ale i łatwo zdobytymi fortunami. Zdarza się też, iż słowa „patriotyzm” używa się błędnie dla nazywania działalności grup nacjonalistycznych, które mianem „marszów patriotycznych” czy „niepodległościowych” określają zwyczajne uliczne „awantury”. To sprawia, że pojęcie patriotyzmu w rozmowach młodych ludzi pojawia się dość rzadko, a jeżeli już, to w odniesieniu do wydarzeń sportowych, podczas których eksponowane są symbole narodowe, szkolnych apeli z okazji świąt państwowych i okazywania szacunku wobec przeszłości poprzez strój galowy.

Poznawany na lekcjach historii patriotyzm ma zupełnie inne oblicze. Patriotą jest wieszcz narodowy, który pomimo represji ze strony zaborców nie waha się użyć przeciwko nim słowa, powstaniec, który w wyniku walk narodowyzwoleńczych traci życie lub w najlepszym wypadku majątek i zostaje zesłany na Sybir, żołnierz AK bezpardonowo walczący z okupantem niemieckim, a następnie radzieckim, a wreszcie młoda dziewczyna, dla której „zachowanie się jak trzeba” jest cenniejsze niż życie. Młodzież może mieć poczucie, że nie da się już jej zaoferować nic równie wartościowego. Jednocześnie obcowanie z „wielkim patriotyzmem” pokazuje, że współcześni uczniowie mają w sobie potencjał do kształtowania postaw patriotycznych, które nie są dla nich obojętne. Deklamacja „Reduty Ordona” przez Bernarda Zygiera w prezentowanym przeze mnie na lekcji historii filmowym fragmencie „Syzyfowych prac” wzbudziła wśród uczniów z klas siódmych niekłamany zachwyt i zrozumienie. W polskiej historii patriotyzm utożsamiany jest niemal zawsze z buntem, a postawa sprzeciwu bliska jest przecież wszystkim nastolatkom, niezależnie od czasów, w których żyją.

Na dorosłych, w tym szczególnie nauczycielach, spoczywa zadanie przybliżania młodym ludziom idei patriotyzmu w różnych formułach. Patriotyzm w rozumieniu przywiązania do ojczyzny i takiej solidarności z własnym narodem, której nie towarzyszy wrogość do innych narodów, a duma narodowa nie przekształca się w megalomanię, doskonale wpisuje się w treści edukacji regionalnej⁷. Jego kształtowanie jest jednym z jej zadań. Edukację regionalną można realizować na dwóch płaszczyznach: jako regionalizację nauczania i nauczanie regionalne. „Regiona-

7 <https://encyklopedia.pwn.pl/szukaj/patriotyzm.html>

lizacja nauczania to nasycenie obowiązujących programów nauczania treściami związanymi z regionem poprzez wymianę niektórych treści dotychczasowych na regionalne lub poprzez dodanie treści specyficznych dla regionu, a nauczanie regionalne to specyficzny dobór wartości i treści regionalnych o charakterze ogólnoludzkim dokonany przez samych zainteresowanych celem przekazania ich następnemu pokoleniu jako wartości kulturowej.⁸

Regionalizm można realizować właściwie na każdym przedmiocie. Miejscowości, takie jak np. Wałbrzych, stwarzają ku temu szerokie możliwości. Powojenne dzieje miasta, nazywanego ze względu na różnorodność narodowościową, kulturową i językową „wieżą Babel”, mogą stać się przyczynkiem do dyskusji na lekcjach wychowawczych i etyki o znaczeniu i potrzebie tolerancji. Na lekcji religii będą doskonałą okazją do wyjaśnienia kwestii ekumenizmu. Na języku polskim można nawiązać do uzdrowskiej roli pobliskiego Szczawna Zdroju, gdzie na kuracji przebywali m.in. Zygmunt Krasiński, Jarosław Iwaszkiewicz, Jan Brzechwa. Warto tutaj wspomnieć również o pamiątkach księżnej Daisy, stanowiących nie tylko relację z życia autorki, ale doskonałą ilustrację epoki, w jakiej przyszło jej żyć. Dla biologów i geografów doskonałym tematem lekcji będzie niezwykle ciekawe i malownicze położenie „miasta wśród lasów”. Książański Park Krajobrazowy z niezwykle bogatą roślinnością i dwoma rezerwatami przyrody będzie doskonałym miejscem na lekcję w terenie lub szkolną wycieczkę. Wałbrzych jest także kolebką wielu dziedzin sportu. Już od czasów powojennych powstawały tu znane drużyny bokerskie i piłkarskie, takie jak Górnik Wałbrzych. Ponieważ zaś regionalizm to nie tylko daleka przeszłość, ale i czasy współczesne, wzorem do naśladowania na zajęciach wychowania fizycznego mogą być takie postacie związane z naszym miastem jak: siatkarz Krzysztof Ignaczak, odnosząca sukcesy w wieloboju Anita Włodarczyk, czy chodziarz Roman Magdziarczyk. Inspiracją dla młodych ludzi niewątpliwie są także osiągnięcia Jerzego Mazura, który realizował swoje marzenia w wyścigach samochodowych, z których najbardziej spektakularnym było ukończenie rajdu Paryż-Dakar samochodem marki Star. Na lekcjach muzyki można wykorzystać biografię Józefa Wiłkomirskiego, twórcy filharmonii wałbrzyskiej i wybitnego kompozytora, natomiast do praktycznego zilustrowania stylów architektonicznych podczas zajęć plastycznych służyć będą np. barokowe kamieniczki w wałbrzyskim rynku, klasyczny Pałac Albertich i Kościół pw. Zbawiciela, albo też neogotycki Kościół pw. Aniołów Stróżów.

Mimo iż regionalizm można wykorzystać praktycznie na każdej lekcji, siłą rzeczy największe znaczenie w tym zakresie zyskuje edukacja historyczna i obywatelska. Pracując w szkole podstawowej jako nauczycielka historii w klasach 4-8 często zastanawiałam się, jak stosować regionalizm w taki sposób, aby stał się narzędziem do kształtowania postaw patriotycznych. Miałam wrażenie, że czytanie przeze mnie wzmianki na temat historii Wałbrzycha przy okazji omawiania różnych wydarzeń historycznych nie spełniały żadnej, poza informacyjną, roli. Odpowiedzią na moje dylematy i oczekiwania stała się metoda projektu. Projekt bowiem przewiduje konkretne działanie, ma więc cel i przede wszystkim „moc sprawczą”. Wymaga wyężonej pracy, w tym badawczej, stąd jego autorzy mają poczucie wykonania „solidnej roboty”. Daje możliwość kontaktu z „żywą historią”, przez co pozwala na dogłębne zrozumienie omawianych treści, wręcz ich przeżywanie. Jest więc doskonałym narzędziem kształtowania postaw patriotycznych, które opierają się przecież na zaangażowaniu i empatii wobec przeszłości.

W klasach czwartych jako pierwszy proponuję projekt „Historia mojej rodziny”. Uczniowie mają za zadanie przedstawić drzewo genealogiczne swojej rodziny (najczęściej mają je zachowane z edukacji wczesnoszkolnej), a także ciekawe pamiątki i historie rodzinne. Muszą następnie na forum klasy opowiedzieć o swo-

8 M. Kulwikowska, Elementy edukacji regionalnej (w:) „Życie Szkoły” 1997, nr 7, s. 32.

jej pracy. Ważnym elementem prezentacji jest również wskazanie, skąd przybyli do Wałbrzycha ich pradziadkowie lub dziadkowie. Ten często pierwszy kontakt z rodzinną historią, wpisaną w dzieje narodu polskiego, staje się niesamowitą lekcją patriotyzmu. Ze względu na młody wiek badaczy w pracę angażują się całe rodziny. Jest to okazja do posłuchania i spisania dawno niesłyszanych wspomnień, zrozumienia, jaki bagaż przeżyć zawierają chowane w kredensie pamiątki. Najmłodsi opowiadają o swoich rodzinach z dumą i przejęciem. Podczas tych prezentacji można odczuć, że nie jest to zwykłe zadanie domowe, lecz praca, która daje satysfakcję i zrozumienie, że wszyscy jesteśmy częścią historii.

W klasach ósmych podobną rolę spełnił projekt „Wywiad na temat życia codziennego w PRL”. Zadaniem uczniów było przeprowadzenie z dziadkami wywiadu na temat życia codziennego w czasach komunizmu. W ten sposób powstały niesamowite zapisy rodzinnych historii, czasami nagrania, a nawet wywiady filmowe. Ta współpraca zaowocowała nie tylko zdobyciem i utrwaleniem wiedzy na zadany temat. Bagaż emocji towarzyszący wspomnieniom seniorów rodu sprawił, że młodzi ludzie poczuili autentyczną więź z przeszłością, a to przecież jest istotą patriotyzmu. Nie ukrywam, że projekt jest ulubioną przeze mnie formą pracy z uczniami. Staram się, aby w każdej klasie był on realizowany jeden raz w semestrze. Uważam jednak, że każda z proponowanych w literaturze metod będzie doskonałym narzędziem pracy, jeżeli przypiszemy jej konkretny cel. Można tu wymienić chociażby spotkania ze świadkami przeszłości lub autorytetami w dziedzinie historii regionalnej, wycieczki, gry terenowe i dydaktyczne oraz udział w konkursach upowszechniających wiedzę o regionie.

III. Nauczanie regionalne na przykładzie programu koła regionalnego, działającego w wałbrzyskiej szkole podstawowej.

Nauczanie regionalne to bardziej rozbudowane oblicze edukacji regionalnej. Musi być ono adresowane do chętnych odbiorców, a treści dobrane przez nauczyciela powinny być dostosowane do wieku i możliwości uczestników zajęć. Dobrym rozwiązaniem do jego realizacji jest koło regionalne lub koło miłośników historii danego miasta czy regionu. Wydaje się, że najbardziej adekwatnymi odbiorcami tych zajęć są najmłodsi uczniowie. Wynika to poniekąd z zapału do wszelkich szkolnych przedsięwzięć, który cechuje głównie młodsze dzieci, a po drugie z naturalnych predyspozycji do przyswajania elementów baśni i legend, którymi nacechowana jest przecież historia regionu. Prowadząc koło regionalne zdobyłam dzięki swoim uczniom wiele cennych doświadczeń. Najważniejszym z nich był dobór właściwych form i treści do wieku uczestników koła. Okazało się bowiem, że proponowany przeze mnie początkowo program nie był atrakcyjny dla uczniów klas czwartych, do których był adresowany. Zawierał sporo treści i sprowadzał niejako koło zainteresowań do kolejnej lekcji historii. Zmieniłam go więc w myśl zasady Konfucjusza: „Słyszę i zapominam, widzę i pamiętam, robię i rozumiem”. Wykłady zastąpiłam spacerami historycznymi z elementami wykładu i zajęciami warsztatowymi, podczas których moi uczniowie lepili z ciastoliny postacie i sceny z wałbrzyskich legend, organizowali wystawę zdjęć z miejsc, które udało nam się odwiedzić, układali pytania adresowane do osób, z którymi mieliśmy się spotkać. Utałała się też zasada, że istotnym elementem działalności koła są lekcje terenowe i wycieczki. Przez trzy lata uczestnictwa w zajęciach koła, moi uczniowie nie tylko dorośli, ale zdążyli wykształcić w sobie autentycznie patriotyczne postawy. Dało się to zauważyć między innymi podczas udziału w akcji MEN z cyklu „Szkola Pamięta”, kiedy odwiedziliśmy wałbrzyski cmentarz na ulicy Przemysłowej. Z wielkim szacunkiem i powagą młodzi ludzie zapalali znicze i pogrążali się w zadumie zarówno nad grobem uczestnika Powstania Warszawskiego Eugeniusza Grabowskiego, jak i przepięknym grobowcem fabrykanckiego rodu Tielschów, czy pomnikami ofiar holo-

caustu w żydowskiej części cmentarza. Wśród uczestników koła są osoby, które chętnie biorą udział w konkursach historycznych oraz angażują się w wolontariat i akcje charytatywne. Główna misja edukacji regionalnej, jaką jest wychowanie świadomych, aktywnych i tolerancyjnych obywateli, wydaje się więc być realizowana.

Konstruuując program Koła Regionalnego dla klas czwartych wyznaczyłam następujące cele:

- rozwijanie postawy szacunku dla dorobku przeszłych pokoleń;
- budowanie więzi z lokalnymi dziejami, społecznością, kulturą;
- kształtowanie postawy tolerancji wobec odmiennych kultur, wyznań;
- zdobywanie wiedzy na temat najważniejszych wydarzeń z zakresu dziejów regionu, zabytków Ziemi Wałbrzyskiej, postaci historycznych, kultury i sportu;
- przygotowanie uczniów do przyszłego udziału w konkursach: „Wiedzy o Wałbrzychu i regionie”, „O księżnej Daisy”;
- kształtowanie umiejętności samodzielnego zdobywania informacji, ich selekcji, gromadzenia oraz przetwarzania;
- zdobycie przez uczniów wiedzy, w jakich miejscach mogą znaleźć informacje na temat lokalnych dziejów;

Do realizacji tak sformułowanych celów wybrałam aktywizujące uczniów metody pracy (głównie warsztaty), założyłam połączenie pracy indywidualnej i zespołowej, wykorzystanie narzędzi multimedialnych i informatycznych. Podjęłam starania, by urzeczywistnić współpracę z instytucjami kultury i osobami związanymi z regionem.

W załączonej tabeli przedstawiam zrealizowaną tematykę, cele oraz sposoby ich realizacji.

Temat	Cele	Sposób realizacji
Legendy o powstaniu Wałbrzyska	Uczniowie: - znają legendy związane z początkami miasta: • „O cudownym źródleku”, • „Najbrzydsza dziewczyna na świecie”, • „O Lisiej Sztolni”;	Uczniowie: - szukali w Internecie informacji na temat wybranej legendy i streszczali ją kolegom; - uczestniczyli w lekcji bibliotecznej „Śladami wałbrzyskich legend”, - brali udział w wycieczce do kościółka pw. Matki Boskiej Bolesnej i w okolice Lisiej Sztolni; - wykonywali z plasteliny postaci i obiekty związane z wałbrzyskimi legendami;
Dzieje Wałbrzyska	- potrafią ogólnie opowiedzieć o powstaniu miasta i jego przełomowych wydarzeniach; - wiedzą, jakie zbiory mieszczą się w Muzeum Porcelany;	- odbywali „spacer historyczny” po Wałbrzychu; - złożyli wizytę w Dziale regionalnym wałbrzyskiej Biblioteki pod Atlantami; - zwiedzili Muzeum Porcelany ze szczególnym uwzględnieniem Działu miasta i regionu;
Symbole Wałbrzyska	- znają herb i logo miasta; - wiedzą, kto jest autorką Hejnatu miasta.	- poznali opowiadanie „Dzieje dębu herbowego”; - wykonywali kolorowanki Herb i logo Wałbrzyska; - odbyli wycieczkę do Parku im. Jana III Sobieskiego w poszukiwaniu wałbrzyskiego dębu;

Daisy – Pani na Książu i Pszczynie	- wiedzą, kim była księżna Daisy; - znają najważniejsze fakty i legendy związane z księżną;	- odbyli wycieczkę do kompleksu Pałacu Czettritzów, gdzie w jednej z wili ostatnie lata życia spędziła księżna Daisy; - poznali legendę o „Naszyjniku z pereł”; - oglądali projekcję filmu „Daisy – wspomnienie minionego świata”; - zwiedzili wystawę „Zamek Książ od kuchni”; - odbyli wycieczkę do Palmiarni;
Zamek Książ – fakty i legendy	- znają legendę o powstaniu Zamku Książ; - wiedzą, kiedy powstał zamek i znają najważniejsze momenty jego dziejów; - wiedzą, jak i gdzie samodzielnie poszukiwać informacji na wybrany temat;	- poszukiwali i prezentowali legendy związane z Zamkiem Książ: „Biała Dama”, „Skała Olbrzyma”, „Złoty pociąg”; - zwiedzili wirtualną wystawę „Zamek Książ w technicolorze”; - zwiedzili podziemie Zamku Książ z uwzględnieniem historii o złotym pociągu;
Górnictwo Wałbrzyskie	- wiedzą, w jakich okolicznościach powstało wałbrzyskie górnictwo, jakie korzyści dawało mieszkańcom miasta i jakie były jego skutki dla środowiska; - znają górnictwo Wałbrzyskie związane ze strojem, obchodami święta Barbórki, legendą o Skarbniku;	- samodzielnie poszukiwali informacji o wałbrzyskich legendach i tradycjach; - poznali wiedzę o początkach górnictwa wałbrzyskiego i korzyściach związanych z jego rozwojem; - złożyli wizytę w prywatnym Muzeum Pamiątek Górniczych pana Zbigniewa Jóźwiakowskiego; - uczestniczyli w obchodach święta Barbórki w Starej Kopalni;
Tradycje produkcji porcelany w Wałbrzychu	- wiedzą, kiedy zaczęto produkować porcelanę w Wałbrzychu i jak wygląda ta produkcja dzisiaj; - znają techniki wytwarzania i produkcji porcelany;	- poznali treść prezentacji multimedialnej „Dzieje porcelany w Wałbrzychu”; - brali udział w warsztatach „Filiżanka z niespodzianką” w wałbrzyskim Muzeum Porcelany;
Wałbrzyska „wieża Babel” – o bogactwie kultur, narodowości i języków w naszym mieście	- znają najważniejsze informacje na temat sytuacji ludnościowej w naszym mieście po zakończeniu II wojny światowej; - potrafią wymienić narodowości, które w nim mieszkały; - wiedzą o trudnej przeszłości niektórych osadników, którzy przybyli do Wałbrzyska z sowieckich łagrów;	- poznali treści prezentacji multimedialnej na temat: „Jak Waldenburg stał się Wałbrzychem?”; - odbyli spotkanie z przedstawicielem Koła Sybiraków w Wałbrzychu panem Władysławem Kwiecińskim;

Sławni ludzie związani z Wałbrzychem	- potrafią wymienić postacie związane z wałbrzyską kulturą, sportem i życiem społecznym; - potrafią samodzielnie poszukiwać informacji na wybrany temat, dokonywać ich selekcji i je gromadzić; - potrafią formułować pytania, by uzyskać jak najwięcej istotnych informacji od rozmówcy.	- odwiedzili Izbę Pamięci Marianna Jachimowicza w wałbrzyskiej Bibliotece pod Atlantami; - zwiedzili Muzeum Górnictwa i Sportów Motorowych i odbyli spotkanie z panem Jerzym Mazurem; - przygotowali wystawę na temat zasłużonych ludzi sportu, kultury i społeczników, związanych z Wałbrzychem.
---	---	---

Edukacja regionalna odgrywa bardzo dużą rolę w kształtowaniu postaw patriotyzmu wśród młodzieży. Pozwala na postrzeganie historii nie jako abstrakcyjnej, niepotrzebnej nikomu nauki, lecz jako procesu, którego jesteśmy poprzez nasze codzienne życie integralną częścią. Ponieważ zachowania patriotyczne nie są tożsame z patriotyzmem, który jest uczuciem silnego związku z ojczyzną, edukacja regionalna ma na tym polu bardzo wiele do zdziałania. Najbardziej bowiem kochamy to, co jest nam najbliższe. Dzieje regionu „małej ojczyzny” pomagają nam zrozumieć historię jako całość. Wspomnienia bliskich i pamiątki po nich sprawiają, że zyskujemy poczucie, iż my również jesteśmy częścią historii, że ją tworzymy. To współodczuwanie sprawia, że stajemy się patriotami, przeżywamy historię. Łatwiej wówczas o zaangażowanie w sprawy naszego otoczenia, ponieważ towarzyszy nam świadomość, że działamy również dla siebie i bliskich. Praca w wolontariacie, wspieranie akcji społecznych i inicjowanie ich są niezwykle istotną postacią współczesnego patriotyzmu. W ten sposób kształtuje się pokolenie świadomych obywateli, gotowych poświęcić swój czas i wysiłek dla dobra wspólnego.

Edukacja regionalna sprzyja na pewno budowaniu wśród młodzieży patriotyzmu pozbawionego megalomanii i cech nacjonalistycznych. Wielokulturowość regionów takich jak Dolny Śląsk kształtuje postawę szacunku dla dorobku przeszłych pokoleń niezależnie od ich narodowości. Dzięki temu młodzi ludzie mają szansę na kreowanie dobrych relacji z sąsiadami, opartych nie na wzajemnych oskarżeniach o bolesne fakty z przeszłości, ale na możliwościach, jakie stwarza współpraca teraz i w przyszłości.

Bibliografia:

1. Bukraba-Rylska J., *Czy regionalizm jest dla młodzieży?* [w:] *Edukacja regionalna młodzieży w rodzinie, szkole i środowisku*. Materiały z Konferencji w Szczawnie-Zdroju 27 kwietnia 2001 oraz XXIV Dolnośląskich Spotkań Regionalnych w Jaworze 11-12 maja 2001.
2. Damrosz J., *Regionalizm i regionaliści. Wprowadzenie do dyskusji nad projektem uchwały kongresowej* [w:] *Tożsamość narodowa a ruch regionalny w Polsce*, pod red. A. Kociszewskiego, A.J. Omelańskiego, K. Orzechowskiego, Ciechanów 1998.
3. *Edukacja regionalna. Dziedzictwo kulturowe w zreformowanej szkole. Materiały dla nauczycieli*, pod red. S. Bednarka, Wrocław 1999.
4. <https://encyklopedia.pwn.pl/szukaj/patriotyzm.html>
5. Kaczmarek U., *Młodzież – regionalizm – kultura*, [w:] *Tożsamość narodowa a ruch regionalny w Polsce*, pod red. A. Kociszewskiego, A.J. Omelańskiego, K. Orzechowskiego, Ciechanów 1998.
6. Koćwin L., *W poszukiwaniu małej ojczyzny. Adaptacja niemieckiego dziedzictwa kulturowego przez polskich mieszkańców Kotliny Kłodzkiej (1989-1999)* [w:] *Świat, Europa, Dolny Śląsk, Wyzwania milenijne*, pod red. T. Łoś. Nowak, M. S. Wolańskiego, Wrocław 2002.
7. Książek W., *Fragment wystąpienia podczas inauguracji Podyplomowych Studiów Kwalifikacyjnych Pedagogiczno-Metodycznych Nauczania Języka Kaszubskiego*, Uniwersytet Gdański 13. 01. 2001.
8. Kulwikowska M., *Elementy edukacji regionalnej* (w:) „Życie Szkoły” 1997, nr 7.
9. *Nasz region, poradnik dla nauczycieli i animatorów działalności regionalistycznej*, pod red. S. Bednarka, Wrocław 2000.
10. Rak G., *Tożsamość regionalna młodzieży licealnej Dolnego Śląska* [w:] *Edukacja regionalna młodzieży w rodzinie, szkole i środowisku*. Materiały z Konferencji w Szczawnie Zdroju 27 kwietnia 2001 oraz XXIV Dolnośląskich Spotkań Regionalnych w Jaworze 11-12 maja 2001.
11. Samsonowicz H., *O większej i małej ojczyźnie* [w:] *Tożsamość narodowa a ruch regionalny w Polsce*, pod red. A. Kociszewskiego, A.J. Omelańskiego, K. Orzechowskiego, Ciechanów 1998.
12. Staniczek Ł., *Koncepcja edukacji regionalnej na Śląsku. Szkic niektórych problemów* (w:) *Edukacja regionalna na Śląsku. Od tradycji do nowoczesności*, Katowice 1996.

Dolnośląski Ośrodek Doskonalenia Nauczycieli we Wrocławiu

Dolnośląski Ośrodek Doskonalenia Nauczycieli we Wrocławiu jest jednostką organizacyjną Samorządu Województwa Dolnośląskiego, akredytowaną przez Kuratorium Oświaty we Wrocławiu. Posiada siedzibę główną we Wrocławiu oraz Filie w trzech lokalizacjach: w Jeleniej Górze, Legnicy i Wałbrzychu obejmując zasięgiem całe województwo dolnośląskie.

Zajmuje się organizacją i prowadzeniem różnorodnych form doskonalenia kadry kierowniczej szkół i placówek oświatowych oraz nauczycieli. Proponuje realizację programów wsparcia szkół w ich jakościowym rozwoju. Jest organizatorem wydarzeń edukacyjnych o charakterze lokalnym, regionalnym i międzynarodowym. W ramach statutowych zadań prowadzi działalność promocyjno-wydawniczą oraz konsultacje dla nauczycieli. Współpracuje z szeroko pojętym środowiskiem edukacyjnym - instytucjami działającymi na rzecz oświaty, wyższymi uczelniami, pracodawcami.

Zapraszamy dyrektorów szkół i placówek oraz nauczycieli do skorzystania z naszej oferty szkoleniowej. Proponujemy formy tradycyjne i prowadzone zdalnie. Różnorodna problematyka szkoleń zapewni Państwu podnoszenie kompetencji zawodowych w różnych obszarach, również związanych z realizacją kierunków polityki oświatowej państwa i województwa dolnośląskiego. Zapraszamy na stronę dodn.dolnyslask.pl/oferta/

Działamy skutecznie i profesjonalnie. Realizujemy różnorodne formy szkolenia: warsztaty, rady szkoleniowe, seminaria, konferencje i inne wydarzenia edukacyjne.

Oferta szkoleń jest różnorodna, z uwzględnieniem zgłoszonych przez Państwa potrzeb. Realizujemy międzynarodowe projekty edukacyjne.

Dedykujemy Państwu serię wydawniczą „Skrypty belfra” i „Skrypty metodyczne”.

Nie pozostajemy obojętni na bieżące problemy nauczycieli - nasi konsultanci i doradcy metodyczni prowadzą konsultacje indywidualne, w tym on-line.

ZAPRASZAMY

dodn.dolnyslask.pl